

01 **πολιτική**■ Γράφει ο **Θοδωρής Μακρίδης**

«Δεν είμαι πια ο παλιός μου εαυτός»

Πρόσφατα παρουσιάστηκε στο Βιβλιοπωλείο Yakin Kitabevi*, στην περιοχή Alsancak της Σμύρνης, ένα βιβλίο για τους Ρωμιούς που εξισλαμίστηκαν και τις μνήμες που δεν έσβησαν οριστικά. Το βιβλίο, υπό τον τίτλο «Δεν είμαι πια ο παλιός μου εαυτός», συνδυάζει σημαντικό αρχειακό υλικό με προσωπικές μαρτυρίες, και είναι αποτέλεσμα πολυετούς έρευνας του Ρωμιού συγγραφέα Mert Kaya για τη μνήμη, την ταυτότητα και τις ιστορίες των Ρωμιών της Μικράς Ασίας που παρέμειναν στην Τουρκία και εξισλαμίστηκαν. Η ιδιαιτερότητα της έρευνας του Mert Kaya είναι ότι, ενώ ξεκίνησε αναζητώντας τα ίχνη του προπάππου του, οδηγήθηκε στην ιστορία ανθρώπων της περιόδου της Μικρασιατικής καταστροφής, της γενοκτονίας και της ανταλλαγής πληθυσμών, οι οποίοι παρέμειναν. Σε αρκετές περιπτώσεις ήταν γυναίκες και παιδιά, που μέσω γάμου, υιοθεσίας, αρπαγής ή άλλων συνθηκών στη συνέχεια πέρασαν από διαδικασίες εξισλαμισμού και αφομοίωσης. Πρόκειται για ένα συλλογικό τραύμα-μνήμη που μεταφέρθηκε από γενιά σε γενιά, μέσα στη σιωπή, στην απόκρυψη και στον φόβο.

Ο Mert Kaya στο βιβλίο του θέτει το ερώτημα: «Μουσουλμάνος» ή «μουσουλμανοποιημένος»; Διακρίνει τους ανθρώπους που ασπασθηκαν τον μουσουλμανισμό από αυτούς που υπέστησαν διαδικασία εξαναγκασμού, πίεσης και επιβολής για να επιβιώσουν. Συνεπώς, δεν πρόκειται για το ζήτημα μιας απλής θρησκευτικής μεταστροφής, αλλά για μια συζήτηση για τη βία, την αφομοίωση και τη σιωπή.

Ο συγγραφέας κατέγραψε τον τρόπο με τον οποίο οι απόγονοι αυτών των ανθρώπων θυμούνται ή ξεχνούν το παρελθόν τους, πώς αντιλαμβάνονται την καταγωγή τους, και πώς διαχειρίζονται μια ταυτότητα που πολλές φορές βρίσκεται ανάμεσα σε διαφορετικούς κόσμους. Μια ταυτότητα που αφηγείται με μισές κουβέντες, με κρυμμένα ονόματα, με παλιές φωτογραφίες βυθισμένες στην υποχρεωτική λήθη, ή ακόμη και μέσα από την προσπάθεια να εξηγηθεί γιατί ένας συγγενής βρίσκεται στην Ελλάδα ενώ μια άλλη πλευρά της οικογένειας παρέμεινε στην Τουρκία.

Ο Mert Kaya στο βιβλίο του, που ελπίζουμε να εκδοθεί και στα ελληνικά, δεν περιορίζεται στο μεγάλο επίσημο παρελθόν των Ελλήνων της Ανατολίας. Ανοίγει τη συζήτηση για το τι σημαίνει να θυμάσαι, να ανακαλύπτεις μια καταγωγή που είχε αποσιωπηθεί και να επαναδιαπραγματεύσαι την προσωπική σου ταυτότητα. Κι αυτό είναι μια απελευθερωτική πράξη.

** Η ειρωνεία της τύχης θέλει το εν λόγω βιβλιοπωλείο να βρίσκεται στην οδό «Κυπρίων Μαρτύρων», εννοώντας βέβαια τους Τούρκους που έχασαν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974.*

75 εκατομμύρια θα μας κοστίσει ο πρώτος Έλληνας αστροναύτης

■ του **Γιώργου Πατέλη**

Στο Παρίσι, μπροστά στο ομοίωμα ενός ευρωπαϊκού πυραύλου και δίπλα στον Μακρόν, ο Κυριάκος Μητσοτάκης ανακοίνωσε το νέο εθνικό κατόρθωμα: Ο πρώτος Έλληνας αστροναύτης θα ταξιδέψει στο διάστημα. Λαμπερό σκηνικό, άψογη φωτογραφία, εξωστρέφεια. Το αφήγημα της επιτυχίας σε όλο του το μεγαλείο. Πίσω από τη βιτρίνα, υπάρχουν και τα ψιλά γράμματα.

Η αποστολή λέγεται PAM-6 και δεν είναι «ελληνική» παρά μόνο στα δελτία Τύπου. Τη διοργανώνει η αμερικανική ιδιωτική εταιρεία Vast. Η μεταφορά γίνεται με σκάφος Crew Dragon της SpaceX του Έλον Μασκ, εκτοξευμένο με πύραυλο Falcon 9. Κυβερνήτης ένας Γάλλος, πιλότος ένας Τσέχος, και ο δικός μας γιατρός, ο Αδριανός Γολέμης, ως «ειδικός αποστολής». Όλα ιδιωτικά: ο πύραυλος, το σκάφος, η εταιρεία, η θέση. Το κράτος κάνει ένα και μόνο πράγμα — πληρώνει.

Πόσο; Επισήμως, δεν ξέρουμε: εμπορικό απόρρητο, μας λένε. Ανεπισήμως, τα ρεπορτάζ μιλούν για περίπου 60 εκατομμύρια ανά θέση, ενώ η συνολική κρατική δέσμευση αγγίζει τα 75. Από την τσέπη μας, εννοείται. Ας το κρατήσουμε αυτό. Ο Γιάννης Ιωαννίδης, καθηγητής στο Στάνφορντ, το έθεσε ωμά σε πρόσφατη τηλεοπτική του παρέμβαση στην εκπομπή «Αντιθέσεις» του Γιώργου Σαχίνη στο ΚΡΗΤΗ TV: Με τα χρήματα που πάνε σε ένα ει-

σιτήριο διαστημικής αναψυχής, το κράτος χρηματοδοτεί όλα μαζί τα δημόσια πανεπιστήμια της χώρας. Και δεν υπερβάλλει. Η ετήσια τακτική επιχορήγηση λειτουργίας των ΑΕΙ για το 2025 κινήθηκε γύρω στα 127 εκατομμύρια - 114 στην πρώτη δόση, 13 στη δεύτερη. Θέρμανση, ρεύμα, συντήρηση, αναλώσιμα για δεκάδες χιλιάδες φοιτητές. Μία θέση αστροναύτη ισοδυναμεί σχεδόν με τη μισή ετήσια λειτουργία ολόκληρης της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Θέλετε το νούμερο της έρευνας; Η τελευταία μεγάλη προκήρυξη βασικής έρευνας του ΕΛΙΔΕΚ χρηματοδότησε 279 ερευνητικές ομάδες με 62,5 εκατομμύρια. Δηλαδή τα λεφτά ενός και μόνο εισιτηρίου ξεπερνούν τον προϋπολογισμό με τον οποίο δούλεψαν σχεδόν τριακόσιες ομάδες επιστημόνων. Ερευνητές που πολλοί από αυτούς μπορεί να έχουν πάρει τον δρόμο του εξωτερικού πριν καν προσγειωθεί το Crew Dragon.

Και η δικαιολογία; Η κυβέρνηση μιλάει για «georeturn»: τα χρήμα-

τα, λέει, επιστρέφουν σε ελληνικά ιδρύματα και επιχειρήσεις μέσω των πειραμάτων που θα εκτελεστούν. Μόνο που μια πτήση που η ίδια η βιομηχανία περιγράφει ως αποστολή του τύπου «μην αγγίζετε τίποτα» δύσκολα αντικαθιστά ένα εργαστήριο που κλείνει επειδή δεν βγαίνει ο λογαριασμός του ρεύματος.

Πρόκειται για πολιτικό ζήτημα ιεράρχησης. Επιλέγεται το επικοινωνιακό πυροτέχνημα αντί των πανεπιστημιακών και ερευνητικών υποδομών, η φωτογραφία αντί του θεσμού, το σύμβολο αντί της ουσίας. Η κυβερνητική παρέμβαση είναι στο φαίνεσθαι και όχι στην παραγωγή και στη γνώση. Κι όταν σβήσει το πυροτέχνημα, θα μείνει η ίδια ακριβώς χώρα: με τα υποχρηματοδοτούμενα πανεπιστήμια, το brain drain που δεν κόβεται, τους νέους επιστήμονες που εκπαιδεύουμε για να τους εξάγουμε.

Ο αστροναύτης θα γυρίσει σε δεκάτεσσερις μέρες. Η εικόνα θα κρατήσει μια εβδομάδα στα πρωτοσέλιδα. Και μετά;

Έφυγε ο Αλέκος Καλύβης

Έφυγε από τη ζωή στις 10 Σεπτεμβρίου, σε ηλικία 73 ετών, ο Αλέκος Καλύβης, πρώην συνδικαλιστικό στέλεχος της ΓΣΕΕ και της ΟΤΟΕ. Στέλεχος της Λαϊκής Ενότητας-Ανυπότακτη Αριστερά, υπήρξε ιδιαίτερα ενεργός στο ελληνικό εργατικό κίνημα και στις διεργασίες της ελληνικής Αριστεράς. Η συντακτική επιτροπή του *Δρόμου* εκφράζει τα ειλικρινή της συλλυπητήρια στην οικογένειά του, στους οικείους του και τους συντρόφους του.